

CARL SIGFRIDSSON YXE

Suomen rykmentin komppanianpäällikkö kapteeni Johan Lilliehöök oli katsastamassa miehiä sotilaiksi Ylä-Satakunnassa. Mukanaan hänellä oli alaisensa luutnantti Carl Sigfridsson. Elettiin 1620-lukua. Kiertäessään Ylä-Satakunnan pappiloita upseerit saivat tarvitsemansa tiedot paikkakunnan asekuntoisista miehistä. Ehkäpä he Pirkkalan pappilassa kuulivat, että Kangasalan kirkkoherra Heikki Yrjönpoika olisi myymässä perintötilaansa Pirkkalan Härmälän kylässä ja naapuritalon Esko Eskonpojan leski tekisi samoin. Ruotsi oli sotinut Baltiassa ja verot olivat köyhdyttäneet kansaa. Perintötilojen arvo oli laskenut mitättömäksi, niinpä Härmälänkin tilojen arvo oli vain 103 kuparitaalaria, mikä vastasi likimain peltoon kylvetyn siemenviljan arvoa.

Tilaisuuteen tarttui luutnantti Carl Sigfridsson, ja osti tilat. Härmälä olikin hänellä ja hänen jälkeläisillään lähes sata vuotta.*1 Vuonna 1624 Carl Sigfridssonin nimi näkyy ensi kertaa Härmälän henkiveroluetteloissa.*2

Kaarlen vaimo jäi Härmälän tilalle, kun isäntä itse kiirehti sotimaan Liivinmaalle. Kaarle lienee viipynyt retkellä niin kauan, että sillävälin vaimon synnyttämä lapsi ei oikein sopinut aika-tiloihin. Lapsen isä oli muuan irtolaismies. Oli se Kaarlelle kova paikka. Ei auttanut muu kuin viedä vaimo kärejille. Kovan paikan edessä oli käräjäoikeuskin. Silloisten lakien mukaan vaimo tuomittiin hengiltä huoruudesta. Käräjät olivat vuonna 1626.*3

Tuon onnettoman tapauksen jälkeen Kaarle Sipinpoika jatkoi sotimista Liivinmaalla ja hänen esimiehensä Johan Lilliehöök oli ylennetty everstiluutnantiksi ja Prin jalkaväkirykmentin väliaikaiseksi komentajaksi.*4

Sodassa oli rauhallisempiakin jaksoja ja Kaarle kävi käräjoimässä Pirkkalassa.

Tai sitten hänen edusmiehensä teki sen. Joka tapauksessa käräjäpöytäkirjat kertovat että käräjillä 2.4.1628 Härmälän haltija haki takaisin Koivuportaan niitetyä Vaakkolan vävyksi siirtyneeltä Matti Simonpojalta, joka oli pitänyt itsellään yhden entisen kotitilansa Härmälän niityistä.*5

Härmälän edellisissä isännissä ei kyllä mainita ketään Simo-nimistä. Sen sijaan naapurikylän Partolan Eerolan isäntänä oli ollut Simo Heikinpoika. Kun vielä tiedetään, että Partolan talot oli määrätty Kaarle Sipinpojan augmenttiloiksi*6 voitaisiin olettaa riidan alaisen niityn ollenkin Partolassa? Tilojen verotuloilla nähtävästi maksettiin Kaarlen upseeripalkka.

Ruotsin sota-arkiston "rullat" kertovat vielä vuodelta 1628, että Kaarle Sipinpoika **Yxkull** oli ylennetty kapteeniksi*7 ja Porin jalkaväkirykmentin Vesilahden komppanian päälliköksi. Komppaniassa oli kyseisenä vuonna 57 miestä Pirkkalasta, 27 Vesilahdelta ja 34 Lempeälästä.*8 Silloin käytetään ensi kertaa Kaarle Sipinpojan yhteydessä sukunimeä. Vuosina 1629*9, 1630*10 ja 1632*11 mainitaan vielä kapteeni Kaarle Sipinpoika Yxkull.

Hieman Yxkull-nimen historiaa

1200-luvulla saksalaiset perustivat siirtokuntia Baltiaan ja niin muutti sinne muuan Johannes v. Bardewis asetuen Väinänjoen rannalla olevaan Yxkylään. Johannes v. B. käytti tietysti nimen saksalaista muotoa Uxkull tai üxkull. Johannes v. Bardewis oli siis Yxkull-suvun kantaisä. Suku levisi koko Itämeren alueelle ja sillä oli monia sukuhaaroja. 1600-luvulla niistä kaksi aateloitiin Ruotsissakin. Kaarle Sipinpoika ei kuulunut tutkimuksen mukaan kum-

paankaan sukuhaaraan. Ei liioin Virossa asuneisiin Uexkull-sukuihin. Saattaa olla, että Kaarle kuului johonkin Baltian sodissa köyhtyneeseen sukuhaaraan. Usein uranvalinta sotilaaksi olikin ainoa vaihtoehto.*12

Ruotsalaiset kirjurit kirjoittivat Yxkull-nimen usein muotoon Yxell, joka varmaan ruotsalaiseen kielikorvaan kuulosti "oikealta".

Kun Kaarle Sipinpoika vihittiin uuteen avioliittoon Hämeenkyrön Laitilan nimismiehen lesken, Kirsti Ristontyttären kanssa, käytti hän sukunimenä Yxe.*13 Nimi lieneekin lyhennelmä Yxell-muodosta. Kaarlen jälkeläiset käyttivät sukunimeä Yxe.

Miksei Kaarle Sipinpoika sitten käyttänyt sukunimeä Yxkull? Edellä on kerrottu, että hän ei kuulunut Ruotsissa introdusoituun aateliin. Silloin hänellä ei myöskään ollut aatelisen nimen tuomia etuoikeuksia. Ei ehkä pidetty suotavana, että hän olisi käyttänyt sukunimeä, joka oli rekisteröity Meijendorf-Yxkull:ille.

Kaarle Sipinpoika oli osallistunut rintamatehtäviin Liivinmaan sodassa, mutta sairastuttuaan 1630 hän jäi kotiin. Tervehdyttyään hän ei osallistunut 30-vuotisen sodan rintamatehtäviin, vaan sota-arkiston "rullat" kertovat hänen olleen Turun jalkaväkirykmentin (joka oli Porin jv-rykmentin reservirykmentti) komppanianpäällikkö vuoteen 1638 asti.*14 Näissä rullissa hän esiintyy vain nimellä Kaarle Sipinpoika.

Lähdeviitteet

- *1 J.Saarenheimo, Vanhan Pirkkalan historia, s.436.
- *2 VA mf. SAY 135.
- *3 J:Saarenheimo, em, s.560.
- *4 A.Korhonen, Hakkapeliittain historia II, s.152-153.
- *5 S.Suvanto, Tampereen historia I, s.174.
- *6 K.Jaakkola, Pirkkalan historia, s.212.
- *7 Erik Lindh, Kongliga Björneborgs regemente s.308.
- *8 A.Korhonen, em, s.280.
- *9 A.Korhonen, em, s.282.
- *10 T.Sutela, A.Mikkola, Porin prikaatin historia, s.30.
- *11 Erik Lindh, em, s.337.
- *12 W.Tawaststjerna, Pohj.maiden 25-vuotinen sota, s.15.
- *13 J.Ramsay, Frälsesläkter i Finland I, s.435.
- *14 VA mf. WA 60, VA militaria 1 mf. ES 2250a.